

'Empire strikes back'

Binnenlandse crisis in stroomversnelling¹

A. Clobus, P.A.L. Ducheine, P.H. Kamphuis & N.A Woudstra*

Inleiding

Sinds het begin van dit millennium heeft het 'andersglobalisme'² aanzienlijk aan invloed en effect gewonnen. De beweging wordt ook wel *globalisation critical movement* genoemd. Eigenlijk is deze beweging juist globalistisch van aard en oriëntatie, omdat ze uitgaat van de relativiteit van volkeren en culturen. Ze streeft niet alleen naar het nivelleren van economische verschillen tussen 'het Westen' en de arme landen, maar eist daarbij ook dat waarden als democratie, milieubescherming en mensenrechten voorrang krijgen op puur economische belangen.

De beweging als geheel verzet zich tegen de huidige manier van globalisering. Haar kritiek is vooral dat de

Demonstratie anti-globalisten in Brussel, 15 december 2001

(Foto Hollandse Hoogte)

* Ir. Clobus is werkzaam bij de Directie Crisisbeheersing; lkol (MJD) mr. drs. Ducheine, drs. Kamphuis en KLTZ Woudstra zijn lid van de redactie van de *Militaire Spectator*.

¹ Deze denkbeeldige crisis is gebaseerd op scenario's die door, voor of met steun van de Directie Crisisbeheersing, Directoraat-generaal Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn ontwikkeld. Het gaat daarbij om: TNO Fysisch en Elektronisch Laboratorium, *Ondersteuning in Nederland van Defensie aan civiele autoriteiten; resultaten van een scenario analyse*, Den Haag, november 2003; HKV Lijn in water, *Doorbraak Alexanderpolder*; ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Crisisbeheersing in scenario's. Rapport projectgroep Crisisscenario's*, Den Haag, december 2005; Eelco H. Dykstra, *Katrina in Nederland; Storm over Europa*, Kollum, 2005.

² Ook wel verward met 'anti-globalisme'. Zie ook www.wikipedia.nl (19-4-2006): onder 'andersmondialisme'.

³ Washington State, US, 30 november - 3 december 1999. Zie: http://www.wto.org/English/thewto_e/minist_e/min99_e/min99_e.htm (benaderd: 19-4-2006). Zie ook http://en.wikipedia.org/wiki/WTO_Meeting_of_1999 (benaderd: 19-4-2006): 'Among the most notable participants were national and international NGOs (especially those concerned with labor issues, the environment, and consumer protection), labor unions (including the AFL-CIO), student groups, religiously-based groups (Jubilee 2000), and anarchists (some of whom formed a black bloc).'

arme landen te weinig profiteren van de toegenomen interdependentie en het vervagen van grenzen. De beweging richt zich hoofdzakelijk tegen organisaties met een hoge symboolwaarde als WTO, de voormalige GATT en G8. Haar luidruchtige inzet werd voor eerst duidelijk zichtbaar tijdens de WTO-top in Seattle (1999).³

De andersglobalistische beweging is in de praktijk een internationale gelegenheidscombinatie van linkse tot links-radicalen groeperingen die de neoliberale invulling van het globa-

lisme wil tegengaan. Men vindt er vogels van allerlei pluimage, van punks en anarchisten tot socialisten, communisten, milieuactivisten en leden van christelijke organisaties.

Enkele bekende andersglobalistische organisaties zijn ATTAC en A SEED. Bekende publieke boegbeelden zijn de auteurs Noreena Hertz en Naomi Klein. Hun publicaties en uitspraken, maar vooral het boek *Empire* van Michael Hardt & Antonio Negri bereikten een cultstatus.⁴ In Nederland beschouwt het platform 'Keer het Tij' zich als onderdeel van de beweging.

Sinds de rellen in Seattle hebben radicale elementen binnen de beweging aan invloed gewonnen. Zij profiteerden van de sentimenten die ontstonden na de Amerikaanse interventies in Afghanistan (2001) en Irak (2003). Zij zien het zekerstellen van (westerse) oliebelangen als voornaamste drijfveer van deze oorlogen.⁵ Daarnaast ageren ze tegen de miskenning van mensenrechten door westerse regeringen. De machteloosheid van de internationale gemeenschap in Dafur, antiterreurmaatregelen die privacy aantasten, de 'vermeende' mishandeling van gevangenen en praktijken als *rendition* zijn hun doornen in het oog.

Deze radicale elementen manifesteerden zich onder meer via internet. Het Echelon-netwerk van Anglo-Saksische inlichtingendiensten heeft informatie opgeleverd waaruit blijkt dat de ra-

dicale elementen zich in toenemende mate interesseren voor de kwetsbaarheid van de westerse strategische olievoorraden.⁶ Niet toevallig valt hun interesse samen met drie ontwikkelingen op energiegebied.

Ten eerste is sinds de winter van 2005-2006 in de West-Europese hoofdsteden twijfel gerezen over de betrouwbaarheid van de Russische gasleveranties.⁷ Ten tweede is er de toenemende energiebehoefte van opkomende economieën als de Volksrepubliek China en India. De huidige productiecapaciteit dekt deze behoefte onvoldoende af, waardoor energie schaarser wordt.⁸ Ten slotte vormt de gespannen situatie rond de Iraanse nucleaire ambities een laatste aanjager van de olieprijs. De westerse landen zullen naar verwachting hun strategische interventievoorraden (olie) moeten aanspreken om onderbrekingen van het aanbod te kunnen opvangen.⁹ Hieruit blijkt de kwetsbaarheid van de westerse samenleving voor relatief geringe verstoringen in de olievoorziening.

Winter 2007-2008

In de winterperiode 2007-2008 vindt – verspreid – een aantal markante gebeurtenissen plaats. Allereerst is er sprake van een verhoogd terreurlarm. De bron hiervan vormen de radicale elementen van het 'andersglobalisme'. Er bestaan aanwijzingen dat de radicalen aanslagen voorbereiden

op strategische olievoorraden of olieraffinaderijen in West-Europa.

Op basis hiervan heeft de Nationale Coördinator Terreurbestrijding (NCTb) het 'alerteringsniveau' voor de haven en petrochemische industrie in Rotterdam van 'basis' – via een tussentijdse opschaling van 'lichte dreiging' (6-5-2007) – naar 'matige dreiging' (5-1-2008) verhoogd.¹⁰ Dit betekent dat er een 'hoge waarschijnlijkheid' van een 'ernstige dreiging' bestaat.¹¹

Ten tweede kampt het stroomgebied van de Rijn en Waal door zware, langdurige regenval en het vroege voorjaar in de Alpenregio met hoge tot zeer hoge waterstanden. In het Ruhrgebied bleef de schade dankzij dijkverzwaringen langs de Rijn beperkt. In Nederland zijn dankzij het reeds in gang gezette dijkverzwaringprogramma – op dijkbewaking na – extra maatregelen vooralsnog niet noodzakelijk.

Ten derde is de olieprijs vanwege de spanning in Iran en Nigeria én vanwege de extreem koude winter in de VS en Rusland tot een nieuw piekniveau van 90 dollar per vat gestegen. Door de strenge winter was de vraag naar olie en gas ook omvangrijker dan normaal. In Nederland is vanwege de hoge brandstofprijzen hernieuwd en omvangrijk geageerd door de actiegroep 'Het kwartje van Kok'.¹² De inmiddels breed gesteunde maatschappelijke beweging eist dat de Nederlandse overheid de accijnzen op brandstof verlaagt. De beweging manifesteert zich via bezettingen van benzinestations. Deze bezettingen worden volgens vaste aanpak direct door de ME beëindigd. De gevoelens van ontevredenheid en irritatie leiden tot een gespannen maatschappelijk klimaat.

1 april 2008, Rotterdam

In de vroege ochtend van 1 april komt in de regionale meldkamer het bericht binnen van een in brand staande supertanker. Aanvankelijk wordt dit

4 Michael Hardt & Antonio Negri, *Empire*, Cambridge (Massachusetts)/London, 2000. Zie: <http://www.hup.harvard.edu/catalog/HAREMI.html> (benaderd: 26-4-2006).

5 Zie bijvoorbeeld: Noam Chomsky, *Hegemony or Survival, America's Quest for Global Dominance (The American Empire Project)*, 2003.

6 IEA: Oliereserves niet aanspreken, vrijdag 07 april 2006, <http://www.beurs.nl/nieuws/artikel.php?id=113545&taal=NL> (benaderd: 24-4-2006).

7 Coby van der Linde, 'Energie in een veranderende wereld', in: *Internationale Spectator* 2006-4, p. 167.

8 RISQ news, *De energiebehoefte van China verandert internationale machtsverhoudingen*, 22-3-2004, <http://www.risq.org/article288.html> (benaderd: 24-4-2006).

9 Aad Correljé & Lucia van Geuns, 'Signalen uit de oliemarkt: de juiste strategie op het juiste moment', in: *Internationale Spectator* 2006-4, p. 172.

10 Voor alerteringsniveaus: <http://www.nctb.nl/Terrorismebestrijding/Alerteringsstelsel/index.asp> (benaderd: 25-4-2006).

11 Nationale Coördinator Terreurbestrijding, *Alerteringsstelsel Terrorismebestrijding: Achtergrond informatie*, december 2005, http://www.nctb.nl/Images/Achtergrondinformatie%20ATb%20december%2005_tcm111-85252.pdf (benaderd: 25-4-2006).

12 Naar analogie van <http://www.kwartjeterug.nl> (benaderd: 25-4-2006).

Havenkaart Rotterdam

(Foto: Havenbedrijf Rotterdam)

bericht als grap opgevat. Corresponderende berichten over een voorafgaande kleine explosie in haven 3100 (2^e Petroleumhaven) tonen aan dat de situatie daadwerkelijk ernstig is.

Is er sprake van opzet of een ongeval? De toedracht blijft aanvankelijk onzeker. Al snel blijkt dat de brand slecht te bedwingen is. Twee uur later volgt een tweede, grotere explosie, deze keer aan de wal bij Shell Chemie. De twee vuurhaarden versmelten en veroorzaken aanvullende explosies in de raffinaderij. Een ketenreactie bedreigt een deel van de Botlek met explosiegevaar en uitstoot van (giftige) gassen.

Dankzij de onverschrokken inzet van brandweer en andere hulpdiensten kan 's avonds het sein 'brand meester' klinken. De schade is echter groot. Een eerste schatting leert dat de raffinaderij voor aanzienlijke tijd slechts beperkte capaciteit zal kunnen leveren.

Beide explosies worden opgeëist door de tot dan toe onbekende groepering 'Empire'. Het blijkt dat de groepering bestaat uit radicale sympathisanten

van het 'andersglobalisme'. De groep beweegt zich kennelijk rondom het cultsymbool 'Empire' van Hardt & Negri.¹³ De groep claimt met behulp van draagbare raketwerpers – *Rocket Propelled Grenades* (RPG) – zowel het schip als de raffinaderij te hebben aangevallen.¹⁴

2 april 2008, Rotterdam

In de vroege ochtend van 2 april komt bij het Nationaal Coördinatiecentrum (NCC) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de melding binnen dat het met ammoniumnitraat geladen vrachtschip 'Hoogvlieger' is geëxplodeerd ten westen van de Van Brienoordbrug, ter hoogte van Paal 998, bij het voormalige complex van het Drinkwaterleidingbedrijf (DWL). Als gevolg van de explosie is de dijk ter plaatse bezweken: er stroomt water in een van de laagst gelegen poldergebieden van Nederland.

Door de hoge waterstand in de Nieuwe Maas ontstaan enorme stroomsnelheden in de bres. Daardoor vormt zich al snel een omvangrijke erosiekuil van ruim tien meter in en rond de breslocaties.

Na de breuk in de waterkering overstroomt de wijk Kralingen binnen één uur.¹⁵ Na twee uur is het water reeds de A20 en A16 gepasseerd en overstroomt ook Capelle aan de IJssel. Het water stroomt via wegdoorgangen onder de snelwegen door. Vier

uur na het begin van de overstroming bereikt het water het centrum van Rotterdam. De waterdieptes zijn in Kralingen op dat moment nog beneden twee meter.

Na zeven uur is Hillegersberg geheel overstroomd en stijgt de waterdiepte in de Alexanderpolder lokaal al tot meer dan twee meter. Na twaalf uur overstroomt Bergschenhoek en zijn de waterdieptes in de Alexanderpolder plaatselijk al meer dan drie meter. Al in de loop van dezelfde ochtend is bij het NCC het Interdepartementaal Beleidsteam (IBT) bijeengekomen. Het verloop van deze tot dan toe on-

Tijdsduur	Weg	Gemeente
1	A16	Rotterdam
3	A20	Zevenhuizen
8	N209	Bergschenhoek
9	N472	Capelle aan de IJssel
12		
24		
48		
60	A12	Berkel en Rodenrijs
72	N209	Bleiswijk, Pijnacker, Rijnwoude, Leidschendam
168		
336		

¹³ Michael Hardt & Antonio Negri, *Empire*, Cambridge (Massachusetts)/London, 2000.

¹⁴ Zie: TNO Fysisch en Elektronisch Laboratorium, *Ondersteuning in Nederland van Defensie aan civiele autoriteiten; resultaten van een scenario analyse*, Den Haag, november 2003.

¹⁵ De navolgende gegevens zijn gebaseerd op het in opdracht van het ministerie van BZK ontwikkelde scenario *Doorbraak Alexanderpolder*, van: HKV Lijn in water (Lelystad). Zie <http://www.hkv.nl>.

gekende ramp laat zich nog het best vergelijken met het scenario 'Katrina in Nederland; Storm over Europa' zoals Eelco Dykstra dat in 2005 heeft beschreven.¹⁶

Gelukkig hadden overheden dit scenario in november 2006 nog uitbereid beoefend tijdens de nationale crisisoefening 'Noach'. Dit scenario speelde zich ook af in het nu getroffen gebied van dijkkring 14.¹⁷

Na dag twee is het water in Zoetermeer, en staat een gebied van 10.000 ha onder water. Die dag overstroomt ook het gebied tussen Capelle aan de IJssel en Gouda; vanaf dat moment is vliegveld Zestienhoven niet meer bereikbaar.

Op dag drie passeert het water de A12 en stroomt richting Boskoop. Deze snelweg is dan niet meer te gebruiken als vlucht- of evacuateroute.

Na veertien dagen is de uiteindelijke omvang van de overstroming 37.000 ha. De gevolgen zijn ongekend: de schade wordt geschat op 37 miljard euro, 505.000 mensen zijn getroffen en de raming van het aantal slachtoffers loopt uiteen van 6.000 tot 17.000.

3 april 2008

De beurzen reageren als door een wesp gestoken op de brand en explosies in de 2^e Petroleumhaven. De olie-

prijs piekt wederom nadat 'Empire' zich als auteur van de aanslag heeft geopenbaard. Nota bene *Al Jazeera*¹⁸ ontvangt een dvd van deze groepering waarin zij de verantwoordelijkheid voor zowel de brand/explosie in de Petroleumhaven als voor de explosie van de 'Hoogvlieger' opeist. In de boodschap worden de aanslagen gemotiveerd als protest tegen de Nederlandse steun aan het Amerikaans gedomineerde globalisme en de rol van het Nederlands-Britse Shell in de wereldeconomie.

De radicale groep verklaart bovendien binnen enkele dagen nogmaals te zullen toeslaan. Niet alleen bedreigt de groep internationale boegbeelden als Coca-Cola, McDonalds en Philips, maar ook (symbolische) nationale locaties als Schiphol en de aardgasvelden.

Als gevolg van de evacuaties en de stijging van de olieprijs breekt in geheel Nederland een hamsterwoede uit, waarbij het regelmatig uit de hand loopt. De politie heeft grote moeite de omvang van de problemen het hoofd te bieden.

Wat bij de oefening 'Noach' nog als onmogelijk werd geacht, gaat nu als nog fout. Door de overstromingen ontstaat er een storing in de *backbone* van het elektronische betalingssysteem. Pasopnames en pinbetalingen

Tabel 1: Schadeverloop		
Locatie	Schade (miljoen euro)	Slachtoffers ¹⁹
Amsterdam	900	50 - 150
Alphen aan de Rijn en Moerkapelle	3.500	180 - 530
Alphenhoek		
Alphen a/d IJssel		
	8.100	530 - 1500
	11.100	1070 - 3000
	15.200	3090 - 9000
Alphen en Rodenrijs		
Alphen, Zoetermeer, Moordrecht, Nieuwer-Nootdorp, Waddinxveen, Groot- en Klein-Weert, Zoeterwoude, Rotterdam-Voorburg		
	23.000	3530 - 10000
	37.600	5770 - 17000

¹⁶ Eelco H. Dykstra, *Katrina in Nederland; Storm over Europa*, Kollum, 2005.

¹⁷ 'Dijkkring 14 wordt begrensd door de Nieuwe Waterweg, de Hollandse IJssel, het Amsterdam-Rijnkanaal, het Noordzeekanaal en de kust tussen IJmuiden en Hoek van Holland. Wanneer dit gebied geheel onder water komt te staan, bijvoorbeeld als gevolg van een dijkdoorbraak, loopt de schade al gauw op tot zo'n € 300 miljard. Voor 4,5 miljoen mensen zou een levensbedreigende situatie ontstaan.' In <http://www.rijnland.net>, onder 'Werken aan water', 'Water en keringen', 'Waterbeheersingsplan' (benaderd: 3-5-2006).

¹⁸ <http://english.aljazeera.net/HomePage> (benaderd: 25-4-2006).

¹⁹ Ondergrens: na preventieve evacuatie en verkeersmanagement; bovengrens zonder evacuatie.

Pernis (Foto: Shell Nederland)

zijn eerst in het Westland, maar later in de gehele Randstad onmogelijk.²⁰

De toch al gespannen sfeer bereikt een kookpunt. Velen zijn niet in staat boodschappen te doen. Het is onduidelijk hoe lang de storing zal gaan duren. In de loop van de avond breken in Den Haag, Wassenaar en Leiden de eerste plunderingen uit. 's Nachts valt het betalingssysteem ook in de rest van Nederland uit. Door paniektelefoontjes raakt het telefoonverkeer ontregeld, hetgeen de onrust alleen maar aanwakkert.

²⁰ Zie ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Crisisbeheersing in scenario's. Rapport projectgroep Crisis-scenario's*, Den Haag, december 2005, zie <http://www.rampenbeheersing.nl/producten/rapport>.

De chaos is dan compleet. De opgelopen spanning resulteert in Amsterdam, Den Haag en Utrecht in omvangrijke rellen in achterstandswijken. De opgehoopte spanning vindt een uitlaatklep in massale plunderingen en gewelddadigheden.

De achterstandswijken zijn een *no-go area* geworden. Brandende barricades van auto's en afval verhinderen de toegang.

Bij pogingen van politie en brandweer om deze op te ruimen gooien onruststokers met molotov-cocktails. In Utrecht wordt geschoten op ambulancepersoneel dat gewonde ME-ers ophaalt. Ook buiten de Randstad uit de bevolking haar frustratie: zo wordt in Schijndel de Rabobank bestormd, waarbij een van de bankmedewerkers het leven verliest.

Alle reservecapaciteit bij politie en hulpdiensten is reeds angesproken. Al het 'blauw' is al op straat, terwijl de Koninklijke Marechaussee maximaal bijstand verleent. Het Ministerieel Beleidsteam (MBT) komt onder leiding van de minister-president opnieuw bijeen bij het NCC om zich te beraden op de ontstane crisis. Na een briefing van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het zonneklaar dat traditionele capaciteiten onvoldoende soelaas bieden.

De minister van Defensie, anticiperend op mogelijke bijstandsoopdrachten, heeft de Commandant der Strijdkrachten opdracht gegeven alle oefeningen te beëindigen, het personeel te consigneren en alle rotaties van uitgezonden eenheden tot nader order op te schorten.